

התורה (1)

התורה (1)

קא. איני יודא"ר גידל אמר רב, כל תלמיד חכם שיושב לפני רבו ואין שפתותיו נטופות מר חכונתו, שנאמר שפתותיו שושנים נטופות מור עובר, א"ר מור עובר אלא מר עובר, א"ר שושנים אלא שושנים. באמת האלהים עשה את האדם ישר והחכמה האמיתית שבטבע הנפש האנושית היא מתאמת מאד לדרישת החכמה והעת. א"ר השמותה ושביהלב כדרישת התורה היא נאותה מאד למצב הנפש, וראוי הוא לפי זה שתמיד יהיה העסק בתורה שעשוע לנפש ושמהה ללב. אמנם עלינו שלא לשכח כי כבר אין אנו מוצאים את האדם ע"פ טבעו הטהור האמיתי, עונותיו ועונות אבותיו קלקלו כבר את טעמו הטבעי הטהור, עד שהחשק הטוב להשכיל ולהיטיב בשבע סר מעליו, ותחזיו נקשרה בלבבו אולת וחשך של חוללות וכל חמדת עין חיצונה, שהוא הטיף מדרישת החכמה ודעת אלהים אמת. עד אשר בראשית לימודיו נמצא ע"פ רוב את הלימודים יותר יקרים ועקריים הפוכים הרבה לטבעו הגס והנמוך, אשר לא די שלא נשבע שמהו ועונג מהם כ"א עוד ימרו את רוחו ויהיו עליו למשא. אלא שעליו לדעת שאדם לעמל יולד, וכי רק בהתחלתו, כשרם נבא אל עומק ים החכמה והדעת, תהי' לנו המלחמה וההכבדה הזאת, אבל אחרי הקשישנו כראוי בקדושת התורה או תבא חכמה בלבבו ודעת לנפשו ינעם, כי תשוב הנפש לטבעה הטהור להתענג על ד' ותורתו. ע"פ נואלו מאד אותם שרוצים לעשות את כל מדרגות הלימודים ג"כ לתלמידים הצעירים המתחילים בערך של שעשועים. לא באופן כזה תבא חכמה בלב עיר פרא הזאם בחולד, רק חכמה שלמדתי כאף היא שעמה ליי. אע"פ שיפה נעים ונאות מאד מצב השמחה, מלוי הרצון והשעשוע, בדברי תורה וחכמה, אמנם חלילה להיות כהולים על העונג הזה, שהוא הצד החיצוני אל החכמה ואל דעת האמת כשעתו, לקנותו בלא עתה. זה החלק יסיר מהתחיל את החפץ לעמל ולהחניע ולעמץ על האמת, כי לא יוכל כלל להתאים העמל הגדול הנדרש ל"ד"ר עם חפץ השמחה והעונג בתחילתו, מנתה אלהים זאת אינה נחונה כ"א לאותם שכבר יגעו הרבה והרגילו את נפשם בנועם אור האמת, עד שכל עמל נמש כדרישת התורה והדעת הוא מרבה להם ששון ועונג רב. ע"כ כשם שהאם הוא הכח המועיל הרבה בפעולתו בעולם, מ"מ המתכוין ליהנות ממנו שלא

לפי הכנתו הלא יתפר לו לרועץ, כן כל תיבת הירושל לפני רבו, הוא עונה במצב המתחילים, שהוא עדיין זקוק לרב להעמידו על האמת והישר כדברי חז"ל, ואין שפתותיו נטופות מר, הוא חפץ כבר שלא יהיו לו ד"ר לעמל, כ"א לבקש בהם את הנעים והשעשוע, חכונתו. הוא מתקרב אל אישור של תורה שלא כפי המדה המוכשרת לו, ויאבד בזה את כשרונו ואת התפתחות שכלו ויושר היגונו, שביבאיהו לאחריית טובה ושמהו וגם עונג כבא עתה. השושנה היא היפה כפרתים המרהבת עין כמראיה החיצוני, הוד החכמה והעונג הנמשך ממנה לכל הנהגה בה מה מזוהר הוא ונעים, אבל לא הוזהר החיצוני הוא העיקר בקנין כ"א הטוב הפנימי, השגת התור והאמת, שיותר הוא נמשל למור, לבושם הטוב שהתשמה נהנית ממנו. ממה שנמשל לשושנה המעונגת רק הוזהר החיצוני. וזהו חובת המחזיק, השונה, המחלמל לדעת (שרק) שהוא צריך להגיע אל התור, אל העומק שבתורה, ושעברה צריך הוא להיות מוזהר הרבה משמחת לבבו ועינוגיו הטבעיים. ולא ידמה שימצא חיבה את העונג והשעשוע בתורה, כ"א יקבל עליו את מרידתו בהתחלה, "מור עובר", אמנם עובר ולא מתמיד הוא המצב הזה, וסוף סוף תבא חכמה בלבו לשמחו ולענוגו, וירגיש מתוקה ועדנה של תורה. אבל רק כתנאי שלא יחפץ לקרא לד"ר ומירות, ולבקש בהם כעיקרם, גם בהתחלה לימודו, את הצד המענג והמשעשע, כאילו נעוץ הדברים הקדושים שהעולם משתח עליהם רק לשמח שמהו ילדותו לכל ערלי לב. רק ע"י היגיעה והיי צערי שבוהתחלה, יבאו אח"כ לדרך האורה המהרת וסוגה בשושנים, ומנעמת את הרוח בכל עונג, מקושרת מור ולבונה מכל אבקת רובלי". אמנם רק השפונים הנה הנוטפות את המר, כלומר הצד הפנימי של האדם מצד הנפש החכמה ונשיותיה, החכמה ערבה היא לנפש. אמנם הצד החיצוני, הכלים החמריים והתמשכה הטבעית אחרי נשיותיהם, הם שאורמים שבהתחלה יורגשו המרידות והעול מהלימוד והשינוי, שצריך אמנם לקבלו באהבה בעבור התוצאות הטובות היוצאות מהסבל לקנות חכמה ודעת קדושים. טוב לי כי עונתי למען אלמד חוקי".

קב. לא קשיא, הוא ברובה הא בתלמידיה. לבי האמור שכך היא מדה החכמה שהעונג הרוחני הנשגב לא יבא כ"א אחרי עמל גדול וקנין רב של חכמה ודעת, שע"כ הריב הגדול כבר בתורתו רק לו יאחה נטיית השמחה והשעשוע בד"ת. והתלמיד המחזיק, עליו לקבל את העול ולהכיר ערכו כי עדיין לא בא למדה זו שתהיה לו דעת התורה ודרישתה לשעשוע כ"א ליגיעה. חוץ מזה מצב הנפש שונה הוא בין החכמה והאריה למי שמכין את עצמו לרכוש לו קנינים רוחניים חדשים, למי שעוסק בהרצאות הדברים שכבר הם קנויים בידו. שהראשון צריך לעמוד נגד המון המחשבות הצדדיות שאינן מניחות את לבבו להתחזק באותו המשל שהוא צריך לפנות ללבבו אליו. והעמידה של בניית המחשבות כמושג אחד בכת, היא יותר מסוגלת למצב של לבד ראש מלמצב של שמחה, שכחות הנפש מתרחבים והמחשבות עלולות להתפשט לעבורים שונים. אבל בשעה שהאדם צריך להשפיע מחילו הרוחני השמור כבר בידו על איש אחר, או כינוס המחשבות אינו צריך לו. כי המדה השלמה בהשפעה של חכמה היא רק כשהיו הדברים המושפעים כבר מבררים למדי וקנויים קנין עצמי אל הרב המשפיע, עד שהמון מחשבות אחרות לא יפריעו כלל את השגתו באותו המושג, ואו אדרבא פיזור המחשבות על מושגים שונים הצבורים בלבו של איש גדול דעה עלולות הן להוסיף עוד לית פאר לאותו המושג שהוא עמוק בהשפעתו, ולהציע לו ממדק אמצעים של דברי משלים מחוכמים ודוגמאות מלאות בינה, שיעזילו ביותר להטבת ההשפעה הלימודית, ע"כ השמחה יותר מכוונת בחור נטיה מתאמת לצורך ההשפעה, היא ברובה הא בתלמידיה.

(18) א"ר רב, ו' (18)